

Geschiedenis: nutteloos of noodzakelijk?

All history is bunk", gezwam in de ruimte, placht de stichter van het industriële Ford-imperium te zeggen, daarmee aangevend hoe oppervlakkig het pure en eenzijdige marktdenken is. Het verleden heeft ons heden gevormd en biedt enig zicht op de toekomst, al noopt onze per definitieve subjectieve interpretatie van de geschiedenis daarbij tot bescheidenheid en behoedzaamheid. Wie aan dat collectieve geheugen geen deel heeft, mist die dieptedimensie.

Ook in een ander opzicht kan de geschiedenis ons verrijken. Als we ons in het verleden verdiepen, komen we daarin mensen tegen, in menig opzicht aan ons gelijk, die van generatie op generatie de cultuur en de samenleving hebben opgebouwd en doorgegeven, die nu de onze is. Zij zijn allen te zamen en sommigen in het bijzonder, de erfslaters van onze beschaving, die we lang niet in elk, maar toch wel in menig opzicht dankbaar moeten zijn. Hen leren kennen betekent onszelf en onze samenleving beter leren kennen. Dat dit slechts een kennen ten dele zal blijven, bedreigd als het wordt door vooroordeel en misvatting, mag ons niet weerhouden er zo goed mogelijk gebruik van te maken.

Voorbeelden

Als de beleidsbepalers in West-Europa en de Verenigde Staten vanaf de aanvang van de troebelen in het voormalig Joegoslavië beschikt hadden over en ook gebruik gemaakt hadden van betere informatie over de geschiedenis van de volken en de religies in die regio, zou dat niet vanzelfsprekend geleid hebben tot het nemen van de best mogelijke beslissingen, maar zeer waarschijnlijk wel tot het vermijden van een aantal hele slechte.

Ik geef nog een tweede voorbeeld, dat in deze meimaand een bijzondere actualiteit heeft. De geschiedenis van

Duitsland in onze eeuw tot 1945 telt vele elementen, die niet anders dan veroordeeld kunnen worden. Maar pas het kennen van de omstandigheden en ontwikkelingen wettigt het vellen van een oordeel. Zonder die kennis blijven we steken in een vooroordeel, zoals dat bij een te groot deel van onze jeugd blijkt te bestaan jegens het Duitse volk van nu. Wie echter een meer dan vage notie heeft van de over het algemeen respectabele laatste halve eeuw van de Duitse geschiedenis, weet hoe onbillijk dat vooroordeel is. Het meest degelijke en effectieve middel om dat vooroordeel te bestrijden is het schenken van meer, en meer evenwicht-

Dr. M. Beinema

tige, aandacht in de geschiedenislessen aan de historie van Duitsland in de laatste honderd jaar.

Deze voorbeelden zijn verbijzonderingen van de algemene stelling, dat het in onze steeds sneller veranderende wereld meer dan ooit van belang is dat burgers er in geschoold zijn hun plaats te bepalen in en tegenover de ontwikkelingen die vanuit het verleden via het heden de toekomst kenmerken.

Positie vak geschiedenis versterken

De positie van het vak geschiedenis in het middelbaar en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs is echter sinds en met de invoering van de Mammoetwet (1968) en de basisvorming (1993) zowel kwantitatief als kwalitatief zo zeer verslechterd, dat het dit belang niet genoegzaam kan behartigen. Geschiedenis is geen verplicht eindexamenvak meer en moet bij menig leerling voor een 'nuttiger' geacht vak wijken. En wie nog wel geschiedenis kiest, krijgt in het algemeen minder uren les dan vroeger het geval was. Een nog verdergaande verzwakking dreigt plaats te vinden, door het voornemen het vak geschiedenis onder te brengen - of onder te doen gaan? - in het nieuwe cluster mens- en maatschappijwetenschappen.

Bij de behandeling van de begroting 1996 van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heb ik in de Tweede Kamer er voor gepleit de positie van het vak geschiedenis tegen de hierboven geschetste tendens in weer te versterken. Nu is verhoging van het aantal lessen wel een voorwaarde, maar geen garantie dat het daarvoor benodigde inzicht de leerlingen wordt bijgebracht. Een tweede nog noodzakelijker voorwaarde

is dat de docent een visie heeft, die het hem/haar mogelijk maakt de feiten in een verhelderend verband te plaatsen. De overheid kan de vervulling van de eerste voorwaarde realiseren. Ten opzichte van de tweede voorwaarde dient zij terughoudendheid te betrachten, omdat zij de vrijheid van de wetenschapsbeoefening behoort te respecteren.

Die vrijheid is geen ongebondenheid. Wetenschappelijk onderzoek en onderwijs zijn gehouden ordening en samenhang na te speuren en te bieden. En voor die universiteiten en lerarenopleidingen die zich nog christelijk noemen, ligt hier een bijzondere verplichting die kwalificatie waar te maken.

Drs. M. Beinema

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.